

Läsliv

2021 #1

Det ska
vara enkelt
att läsa

EN TIDSKRIFT FRÅN MYNDIGHETEN FÖR TILLGÄNGLIGA MEDIER

TEMA: DEMOKRATI

"Låt barnen vara med och bestämna"

Prisade bibliotekarierna
i Kiruna tog hjälp i planeringen
av nya biblioteket

10

böcker om **makt**
och **kampen för**
demokrati

Demokrati börjar med medvetenhet

År 2021 är det hundra år sedan det första riksdagsvalet i Sverige där både kvinnor och män fick rösta. Demokratiåret uppmärksammas på olika sätt runt om i landet och i det här numret av Läsliv har flera av texterna just temat demokrati. Vi intervjuar Moa Candil som skrivit en bok i två olika lästnivåer om demokrati – **Det är vi som bestämmer**. Vi tipsar också om tal- och punktskriftsböcker för både barn, unga och vuxna som berör makt och kamp på flera sätt.

Även artiklarna på sidan 6–11 har demokratitema. Fyra bibliotekarier berättar om hur de ökat barns medbestämmande och de är överrens om att det inte behöver vara svårt och att man ska börja enkelt. Att göra barn och unga medvetna om att de KAN påverka och att det de säger spelar roll är en bra början. Jag minns själv den högtidliga känslan runt bordet när vi hade familjeråd hemma när jag var barn. Mina syskon och jag fick ta upp saker som var viktiga för oss och som påverkade vår vardag. Även om det inte alltid blev som vi ville blev vi lyssnade på och våra röster räknades. Sådant gör skillnad.

Myndigheten för tillgängliga medier (MTM), som ger ut Läsliv, arbetar för att alla ska ha rätt att läsa på sina villkor. Som kunskapscentrum för tillgängliga medier bidrar MTM med expertis och producerar också böcker i olika format för att så många som möjligt ska kunna läsa dem. Är du nyfiken på MTM och myndighetens viktiga och demokratiska uppdrag?

Då ska du läsa intervjun med generaldirektör Magnus Larsson på sidan 5!
Trevlig läsning!

Anette Säfström

Anette Säfström,
redaktör

anette.safstrom@mtm.se

6

5

14

INNEHÅLL

3 Nytt från MTM

4 Aktuellt

TEMA DEMOKRATI

5 Så värnar MTM demokratin

6 Möt fyra bibliotekarier som sätter barnen främst

12 Lästips vuxna

13 Lästips barn och unga

14 Ny lättläst bok om demokrati

15 Satsning på minoritetsspråken

16 Feelgood för äldre med demens

17 Lättlästa boknyheter

18 Ett bibliotek för alla

22 Frågor och svar

23 Quiz och serie

Läsliv

ges ut av Myndigheten för tillgängliga medier 3–4 gånger per år. Citera oss gärna men ange källa. Det är gratis att prenumerera och den finns som tryckt tidning och taltidning. För frågor kring prenumeration kontakta oss via info@mtm.se eller via telefon 040-653 27 10 (vardagar 8.30-12). **Adress:** MTM, Box 51, 201 20 Malmö. **Hemsida:** www.mtm.se.

Redaktion: Anette Säfström (redaktör och layout), Hillevi Andreasson, Ida Bengmark, Ingrid Källström, Ellen Follin, Emma Kindblom, Sofia Alsterhag, Anders Jaderup **Ansvarig utgivare:** Magnus Larsson. **Tryck:** TMG Tabergs. **ISSN:** 2001-7103. **Omslagsfoto:** Hanna Lundström

Nominera till MTM:s priser!

Läsguldet

Vet du någon som gör en extra insats för personer med syn- eller läsnedsättning? Nominera till Läsguldet, MTM:s pris för tillgänglig läsning! Priset på 25 000 kronor ska användas för att sprida läsglädje. Läs mer om priset och lämna din nominering senast 30 juni på mtm.se/lasguldet

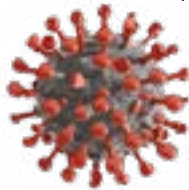
Årets Läsombud

Delas ut till ett läsombud eller en högläsare som har gjort extra fina insatser för att främja läsningen inom LSS- eller äldreomsorg. Priset består av 10 000 kronor. Lämna din nominering senast 15 september på mtm.se/lasombud

Kris- och samhällsinformation för alla

Svårt att hitta information i rätt format eller att hitta information som går att förstå. Det är några exempel på svårigheter som personer med funktionsnedsättning upplever under den pågående pandemin. Det framgår av en rapport som Begripsam tagit fram på uppdrag av MTM och där de intervjuat personer med olika typer av funktionsnedsättning som påverkar möjligheten att ta till sig information.

– Vi ville ta reda på vad det är som gör att information inte når fram till

alla. Varje myndighet har ett eget ansvar att se till att informationen de sprider är tillgänglig, säger Daniel

Frelén, verksamhetsutvecklare på MTM.

Ett av problemen som rapporten belyser är fördröjningen som blir när information först tas fram i ett format, för att sedan anpassas till andra, tillgängliga, format.

– Det är viktigt att information blir tillgänglig för så många som möjligt redan från början, direkt från källan, säger Daniel Frelén.

Nya funktioner i Legimus

I uppdateringen av appen Legimus som gjordes i februari finns flera nya funktioner. Bland annat topplistor som visar vilka böcker som är mest utlånade. Du kan nu också se alla böcker som finns av en viss författare eller inläsare och du kan också se hur många procent av boken du har läst.

FOTO: APPELOGA

8 Sidor slår läsarrekord

2020 blev för många ett annorlunda år. Att fler än vanligt ville följa med i nyhetsflödet märkte inte minst den lättlästa tidningen 8 Sidor. Sammanlagt hade den över 15 miljoner sidvisningar och besöken på sajten ökade med mer än 50 procent.

Lättläst sajt om demokrati

Den lättlästa tidningen 8 Sidor firar demokratiåret 2021 med en demokratisajt. Här finns artiklar om demokratis historia, hur olika val fungerar och intervjuer med personer som arbetar för att fler ska rösta. Man kan också skicka in egna frågor om politik till redaktionen.

– Egentligen var det först 1989 som alla vuxna fick rösträtt, när personer med intellektuell funktionsnedsättning också fick rätt att rösta. Och fortfarande behöver fler bli delaktiga i demokratin, säger chefredaktören Marie Hillblom.

2018 hade 7,5 miljoner personer i Sverige rösträtt, men hela en miljon av dem röstade inte.

– Bland de grupper som har ett lägre valdeltagande finns unga, personer med intellektuella funktionsnedsättningar och personer som är nya i Sverige. Därför skriver vi lite extra om dem på sajten. Det hoppas vi ska bidra till att demokratin kan fortsätta att utvecklas, säger Marie Hillblom.

Här hittar du sajten: www.8sidor.se/demokrati-100-ar

Böcker på minoritetsspråk blir tillgängliga

Under våren släpper Kungliga biblioteket, KB, appen **Bläddra**, en ny digital bibliotekstjänst. Genom den ska böcker på samiska och romani chib som tidigare inte funnits i elektronisk form bli fritt tillgängliga. Målet är att tjänsten även ska omfatta böcker på finska, meänkieli och jiddisch.

Bläddra lanseras som en kostnadsfri app och är en del i KB:s uppdrag att främja de nationella minoriteternas biblioteksverksamhet. Den är tillgänglig enligt EU:s tillgänglighetsdirektiv som ställer krav på tillgängligheten i bland annat e-böcker.

Konferens om taktill läsning

28–30 april står Norge värd för den digitala konferensen **Tactile Reading**. Målgruppen är allt från forskare och innovatörer till yrkesverksamma inom pedagogik eller taktill läsning. Det blir föreläsningar om universell utformning, om läskunnighet hos punktskriftsläsare och av taktila symboler och mycket annat. Läs mer om konferensen på www.statped.no/tactile-reading-2021

Modern taltidningstjänst ska locka fler läsare

Sommaren 2020 fick MTM i uppdrag av regeringen att se över taltidningsverksamheten. Nu presenterar myndigheten en rad förslag för att anpassa taltidningen till läsarnas behov.

Idag får omkring 3700 prenumeranter sin dagstidning som taltidning. Möjligheten att få sin dagstidning som taltidning är viktig för att fler ska kunna ta del av nyhetsflödet och den allmänna samhällsdebatten.

– För att alla ska ha samma möjligheter att läsa nyheter behöver taltidningen fånga upp nya läsarmönster. Med de förslag vi presenterar får vi en tjänst som både fungerar bra för de läsvanor som majoriteten av nuvarande läsare har, och för den som vill ta del av nyheter från digitala publikationer och inte enbart från en enskild dagstidning, säger Daniel Frelén, verksamhetsutvecklare på MTM som har drivit arbetet med översynen.

MTM föreslår förändringar i det regelverk som styr urvalet av publikationer som kan ingå i tjänsten. Det skulle öppna upp för fler publikationer och fler olika typer av källor än vad som är möjligt idag. Förslagen innebär också en möjlighet för fler läsare att ta del av region- och kommuntaltidningar via taltidnings-

FOTO: ELLIOT ELLIOT

Med MTM:s förslag på modernisering av taltidningen får fler läsare möjlighet att ta del av tjänsten.

tjänsten än tidigare, vilket är något som både läsare och region- och kommuntaltidningar själva har efterfrågat.

– Möjligheten att ta till sig nyhetsinnehåll på fler sätt – exempelvis som tal, som text eller i rörlig bild – gynnar alla i samhället, inte bara dem som är beroende särskilda format, säger Daniel Frelén.

17 bibliotek har blivit romska läsambassader

I Läsliv nummer 1 2020 berättade nya Läsambassadören Bagir Kwiek om planerna på att erbjuda folkbibliotek att bli romska läsambassadörer. Nu har de blivit verkliga och efter första omgångens intresseanmälningar har 17 bibliotek fått titeln. Syftet är att stötta folkbiblioteken i sin läsfrämjande verksamhet kring minoriteten romer och nationella minoriteter. På Kulturrådets hemsida kan man fram till 28 april ansöka i den andra omgången för att bli romsk läsambassad.

– Att ni vill vara en romsk läsambassad gör skillnad inför framtiden för alla romer i hela vårt land, hälsar Bagir Kwiek i ett pressmeddelande.

FOTO: SHOWMAN

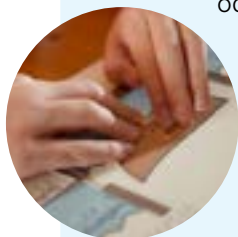

FOTO: ELLIOT ELLIOT

”En demokratisk rättighet att kunna ta del av det skrivna ordet”

MTM arbetar för att alla ska ha rätt att läsa på sina villkor, något som är långt ifrån självklart i samhället idag. Varför ser det ut så och vad gör MTM åt det?

TEXT EVA-LENA SILWERFELDT

Magnus Larsson, generaldirektör för MTM, vad spelar läsning för roll i en demokrati?

– Att ha möjlighet att läsa och att kunna ta till sig av information, idéer och åsikter är en jätte viktig grund i ett jämlikt och demokratiskt samhälle. För att alla ska kunna vara med och påverka så behöver alla möjligheter att delta i samhället och ta del av samhällsdebatten, utifrån sina förutsättningar.

Det låter jättebra, men all information i samhället är ju inte tillgänglig för alla?

– Det stämmer, och här spelar MTM en viktig roll. Men det räcker inte att MTM skapar särskilda format och lösningar som kan nå fler. Fler aktörer behöver göra sina nyheter och sin information tillgänglig. Både medier och myndigheter behöver se till att det som de vill förmedla kan tas emot av alla. Till exempel har vi nu under pandemin sett att behovet av information är stort, men all information är inte möjlig för alla att ta del av.

Vad gör MTM åt det?

– Våra läsare känner oss kanske främst som producent av talböcker, taltidningar, punktskrift och lättläst. Men vi har också ett uppdrag att stötta andra aktörer med vår expertis kring hur man gör information tillgänglig för fler. På så sätt bidrar vi till att utbudet av tillgänglig läsning blir större. När tillgänglighet är en naturlig och integrerad del av utformningen av information redan från början så får fler möjlighet att delta i utvecklingen av det samhälle vi vill leva i. Pandemin har verkligen satt fingret på den här frågan. Det är glädjande att många myndigheter, regioner och kommuner har blivit bättre på att erbjuda information i fler format och i fler kanaler.

Samtidigt finns det mycket kvar att göra. Informationen måste inte bara finnas i rätt format, den måste också vara enkel att hitta eller få till sig. Vi samverkar med en rad olika myndigheter och andra aktörer för att öka kompetensen kring tillgänglighet.

Och hur är det med litteratur; kommer böcker också att bli mer tillgängliga direkt från förlagen?

– Det är ny lagstiftning på gång där bokbranschen inom några år måste se till att e-böcker håller en högre grad av tillgänglighet än idag. Det kommer kanske inte att lösa tillgängligheten för alla våra målgrupper och vi fortsätter att producera litteratur inom alla de områden vi gör idag. Men vi hoppas att många på sikt ska kunna ta del av ett större utbud av tillgängliga e-böcker.

Att alla ges möjlighet att ta del av det skrivna ordet är grundläggande i ett demokratiskt samhälle. ●

MTM:s generaldirektör Magnus Larsson.

FOTO: APELOGA

Vi stöttar andra aktörer med vår expertis om tillgänglig läsning.

MTM har skrivit på deklaration för demokrati

MTM har skrivit under en deklaration för en starkare demokrati. Myndigheten åtar sig därmed att aktivt stå upp för demokratin, sprida kunskap om det demokratiska systemet och bidra till det demokratiska samtalet. Bakom deklarationen står kommittén ”Demokratin 100 år – samling för en stark demokrati” som tillsatts av regeringen.

Hur involverar vi de yngsta?

Barnkonventionen, bibliotekslagen och **grundskolans läroplan** slår fast att barns tankar, idéer och åsikter ska tas på allvar. Barnen ska involveras i det som berör och påverkar dem. Men hur gör man? Läsliv har pratat med fyra bibliotekarier från Kiruna i norr till Malmö i söder som på olika sätt arbetar med delaktighet för barn och ungdomar i sin verksamhet.

TEXT SOFIA ALSTERHAG

Sidorna
6–11

ILLUSTRATION: MOA HOFF

Det kan tyckas självklart att involvera barn i biblioteks- och skolverksamhet, men hur går man från tanke till handling?

Barnen planerade det nya biblioteket

Kiruna
stads-
bibliotek

Varför gissa vad barn vill ha när de kan visa själva? Den devisen hade Sanna Barsk och Malene Jensen när de ville utveckla barnavdelningen på Kirunas nya stadsbibliotek. Deras prisbelönta projekt visar hur viktigt – men också utmanande – det är att involvera barn i förändringsprocesser.

Längst bak i magasinet på Kiruna stadsbibliotek finns en helt ny och oanvänd pysselvagn. Där i mörkret står den fylld till brädden med olika material som väntar på att möta ivriga barnhänder. Den är undanstoppad för tillfället som ett resultat av coronapandemin, men att den väntar på bättre tider kan också ses symboliskt. För pysselvagnen, liksom resten av bibliotekets alla böcker och inventarier, väntar även på något annat. Nämligen på att få plats i de nya lokalerna, dit stadsbiblioteket kommer att flytta, precis som så många andra av Kirunas bostadshus och byggnader. På grund av gruvnäringen genomgår Kiruna en enorm stadsomvandling där biblioteket är en pusselbit.

– Vi köpte in en jättefin pysselvagn och hann ha ute den i två veckor innan vi stängde biblioteket. Vi kan inte ha framme något pyssel nu för det uppmuntrar folk att stanna kvar. Så det var dålig timing men vi är väldigt redo att komma igång, berättar Sanna Barsk.

Sanna Barsk utgör tillsammans med Malene Jensen barnbibliotekariestyran vid Kiruna stadsbibliotek. Det går inte att ta miste på deras positiva energi, en energi som kanske kommer av att de har spelat centrala roller i arbetet med omlokaliseringen av verksamheten. För Sanna Barsk och Malene Jensen innebar den stora omvandlingen nämligen ett ypperligt tillfälle att involvera dem som berördes mest av

FOTO: HANNA LUNDSTRÖM OCH KIRUNA STADSBIBLIOTEK

förändringarna, och under 2019–2020 genomförde de ett projekt där barn och ungdomar fick vara delaktiga i planeringen av det nya biblioteket.

Projektet blev minst sagt lyckat och för att uppmärksamma det systematiska arbetet med att tillvarata just barns perspektiv tilldelades Sanna Barsk och Malene Jensen förra året det nyinstiftade priset Årets barnrättsutmärkelse Elefanten av Svensk biblioteksforening.

Det var självklart för dem att involvera barn och ungdomar i utformningen av den nya verksamheten. ”För hur ska man annars göra?”, som Malene Jensen formulerar det.

– Just när vi ska flytta är det väldigt mycket som ska bli nytt. Det är en chans att forma biblioteket annorlunda och börja arbeta på ett annat sätt och då är det ju konstigt om Malene och jag ska gissa vad barn vill ha, särskilt när vi kan gå ut och fråga dem. Vi kom tidigt fram till att vi inte bara ville intervjua barnen och vi ville verkligen inte bara göra en enkätundersökning utan använda olika metoder.

Att låta barnen bestämma i förändringsprocesser är stimulerande, men också utmanande menar Malene Jensen och Sanna Barsk.

Vi jobbade med samma grupper flera gånger och etablerade en relation.

Störst utmaning var att få ungdomar att nappa på projektet

Malene Jensen och Sanna Barsk jobbade heltid med projektet under nästan fyra månader.

FOTO: HANNA LUNDSTRÖM

De utgick från boken **Design Thinking for Libraries** och hämtade inspiration från studiebesök på bibliotek som arbetat på liknande sätt. Men det visade sig att det inte fanns så tydliga metodbeskrivningar på detaljnivå och därför bygger stora delar av projektet helt och hållet på deras egna tankar och idéer. Skräddarsytt med andra ord.

– När det handlade om de små detaljerna om hur vi utformade workshopparna så satt vi och pratade med varandra ”hur ska vi kunna få reda på hur barn sorterar böcker”? Och då kom vi på att vi ger dem högar med böcker och så låter vi dem sortera, förklarar Sanna Barsk.

– Det är en erfarenhet vi fått, att man inte bara pratar med barnen utan att de också får göra något och att man har något att utgå från. Varför inte göra det så konkret som det bara går? Då är det enklare att prata om, säger Malene Jensen.

Projektet innebar att de träffade barn från förskoleåldern upp till gymnasiet. Förhoppningen var att få en djupare förståelse för vilka tankar barnen och

ungdomarna hade inför biblioteksflytten och också höra hur de reflekterade rent generellt kring bibliotek. De fokuserade på biblioteksrummet, samlingarna, tillgänglighet och aktiviteter.

– När vi brainstormade kring vad vi ville veta landade vi i några olika teman och utifrån åldersgrupp har vi försökt anpassa workshoppar eller andra sätt att arbeta för att ta reda på vad barn och unga tycker om de här sakerna, berättar Malene Jensen.

Tre åldersgrupper uppstod organiskt eftersom det föll sig naturligt att dela upp deltagarna efter behov – en 17-åring vill inte ha ut samma sak av biblioteket som en 8-åring. Trots det visade det sig att det fanns röda trådar som löpte från de minsta till de äldsta deltagarna.

– Man vill trivas och det ska vara mysigt. Till och med tonåringarna pratade om att det ska vara mysigt. Det framkom väldigt mycket med de minsta barnen, för dem är det högläsning som gäller så då vill man ha platser där man kan sitta nära och läsa tillsammans, berättar Sanna Barsk.

FOTO: KIRUNA STADSBIBLIOTEK

Workshopparna med barnen mynnade ut i såväl modeller av det nya biblioteket som förslag på kategorisering av böcker.

Malenes och Sannas bästa tips om du...

...vill dra igång ett större projekt

– Vi sökte bidrag genom Stärkta bibliotek och nästan allt gick till vikariekostnader. Vi jobbade heltid under 15 veckor med projektet och hade inte kunnat göra det vid sidan av våra vanliga pass. Det är jätteviktigt att komma ihåg att man behöver frigöra tid. Bara en sådan sak som att schemalägga med skolan. Allt var otroligt mycket lättare när vi kunde höra av oss och säga "när passar det för er att vi kommer under den här veckan, vi kan när som helst?", säger Sanna Barsk.

...inte har tid och resurser men ändå vill göra något

– Vill man testa och utveckla sin verksamhet så är bibliotek otroligt tacksamma eftersom det hela tiden kommer besökare dit. Det är bara att ändra något och se vad som händer. Det kommer "testare" hela tiden och man kan bara stå där och observera vad de gör. Om vi ändrar om i en hylla kan vi se i statistiken hur det har gått. Det är så lätt att kunna testa och man kan ju göra det ganska litet och ändå få ut mycket, säger Malene Jensen.

...tycker att det är svårt att bjuda in deltagare

– Ibland tänker man "det här borde vi göra" men det känns läskigt att gå till barnavdelningen och säga till ett barn "hej vad tycker du om vårt bibliotek"? Då kan man jobba runt sin rädsla och hitta andra sätt, göra observationer. Vi hade en rolig grej där vi satte upp en griffeltavla på väggen, där vi kunde skriva saker som "vilken är din bästa bok" eller "vad vill du göra på bibblan" och så kunde barnen skriva sina svar. Man får hitta de små metoderna och titta på vad folk gör på biblioteket. Sedan märker man att det inte är så läskigt, säger Sanna Barsk.

FOTO: HANNA LUNDSTRÖM

Precis som i de flesta projekt går inte allt på räls och under arbetets gång har Sanna Barsk och Malene Jensen stött på olika utmaningar som har gett dem värdefulla lärdomar. Som att de började med att träffa den åldersgrupp som de var minst vana vid att arbeta med – de yngsta barnen.

– Förskolebarnen var ju en speciell utmaning för ingen av oss har arbetat med förskolebarn på det sättet. Så vi fick prova oss fram. Vi visste inte hur vi skulle göra en bra workshop för en 3-åring. Vi hade faktiskt väldigt dålig uppfattning om det när vi började, säger Sanna Barsk och Malene Jensen fortsätter:

– Vi ändrade också om i metodiken. För de äldre barnen jobbade vi med samma grupper flera gånger och etablerade en relation på ett annat sätt. Och det gjorde vi inte med förskolan, där hade vi en annan tanke om att vi skulle träffa många olika förskolegrupper. Men om vi hade jobbat mer med samma förskola hade det varit enklare med de yngre barnen. Och om man har möjlighet är det bra att testa metoderna också. Det här blev en läroprocess för oss.

Alla grupper var inte heller så lätta att nå. Störst utmaning var det att få ungdomarna att nappa på projektet. En oväntad svårighet uppstod också i relation till de vuxna som ansvarade för de olika grupperna, där det snabbt visade sig att de tog en mer aktiv roll än vad Sanna Barsk och Malene Jensen hade trott och önskat. De vuxna verkade ha en känsla av att vilja "styra upp" samtalet istället för att inta en mer tillbakalutad roll.

– När vi ställde en fråga och barnen inte svarade så hände det ibland att läraren svarade istället för att få igång samtalet. Men det innebar att läraren ledde eleverna i en viss riktning. Vi kan ju inte veta om eleverna hade börjat prata om samma ämne om de inte hade fått vägledning från läraren, säger Sanna Barsk och Malene Jensen fyller i:

– Vi har pratat rätt mycket om vuxna och lärare och deras roller. Att vi kanske hade behövt vara tydligare gentemot dem, att de inte skulle blanda sig i. Det är väl naturligt i deras relation att de kanske vill styra eller leda ett samtal. Men det är ju verkligen barnens synpunkter vi vill ha. ●

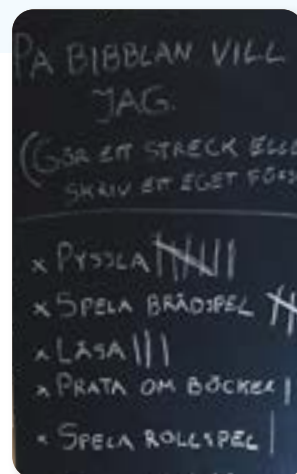

FOTO: KIRUNA STADSBIBLIOTEK

På griffeltavlan i biblioteket kunde barnen svara på olika frågor om biblioteket.

I Malene Jensens och Sanna Barsks projektrapport "Kostar inte dom mycket?" kan du läsa mer om metoderna de använde. på: www.bibblo.se/sv/library-page/ki-runastadsbibliotek

”Barnens perspektiv måste ges plats”

Lindängen-
biblioteket
i Malmö

Min uppgift är att vara ett språkrör för barnens röster.

Sofie Herner är sedan drygt 5 år tillbaka barnbibliotekarie på Lindängenbiblioteket i Malmö. Hon har ansvar för biblioteksrådet för barn, som tidigare hållits vid ett planerat tillfälle en gång per termin. När biblioteket kan öppna för ordinarie verksamhet efter att coronarestriktionerna har hävts vill hon ändra upplägget. Tanken är att på ett mer löpande sätt samtala om biblioteket med barnen inbakat i de läsfrämjande aktiviteterna. Detta för att låta samtalet med barnen vara en metod i arbetet, och för att låta barnens behov och synpunkter få genomsyra aktiviteterna i biblioteket.

Sofie Herner,
barnbibliotekarie.

teket. Att jag får syn på det som barnen uppfattar som viktigt för dem, som ibland är saker som vi som jobbar där inte ser. Utmaningen är att lyssna och efterfråga synpunkter på rätt sätt. Jag märker att jag som barnbibliotekarie ibland kan hoppas för mycket på att barnen ska komma med nya idéer som jag inte har tänkt på,

medan det som många barn önskar är det som vi redan erbjuder. Det är också min uppgift att vara tydlig med att det finns vissa synpunkter som biblioteket inte kan uppfylla.

Vad är den mest oväntade idé som något barn har presenterat för dig?

– Vi har fått så många bra synpunkter som hjälpt oss göra justeringar i verksamheten och vässat programpunkter, men en sak som satte sig var när ett barn tyckte att vi borde fira bibliotekschefens födelsedag! Jag tänkte Wow, vilken bra idé! Vi har inte gjort det än, men vi får se!

Vad inspirerar dig i ditt arbete?

– Jag inspireras av att få input från barn, kollegor, och externa samarbetspartners. Det relationella är inspirerande i sig. Och att arbetet alltid utvecklas, man är aldrig färdig utan får lära om och lära nytt hela tiden.

Vad är ditt bästa tips till den som vill arbeta mer med att involvera barn?

– Se till att det finns tid och plats att lyssna! Och att börja med det enkla och det lilla. Det är så lätt att tro att man måste göra något storslaget och perfekt, och så glömmar man att utgå från vad barnen faktiskt sagt. Det är bättre att testa något enkelt och halvfärdigt, och sedan låta det växa. ●

Varför är det viktigt att barn involveras i verksamheten?

– Biblioteket är en plats där barn ska bli sedda och hörda så långt som det är möjligt. Barnens perspektiv måste aktivt efterfrågas och ges plats. Det är lättare för vuxna att göra sina röster hörda. Min uppgift är att vara ett språkrör för barnens röster. Och att föra vidare det som jag får ta del av när jag möter barnen till min arbetsgrupp.

Vad är den största fördelen kontra utmaningen med att arbeta med barn?

– Den största fördelen är att få direkt input från barnen om hur de uppfattar biblio-

Under sportlovet hade Lindängenbiblioteket pyssel och skattjakt utomhus och passade på att be barn och vuxna om deras åsikter om biblioteket.

”Lär barnen att ställa frågor och ifrågasätta”

För fyra år sedan började Elisabet Niskakari arbeta som bibliotekarie på Rosengårdsskolans mediatek. Med sig in i arbetet bar hon tanken om att skapa en verksamhet i ständig progression. Mediateket förändras därför hela tiden och eleverna, som spänner från förskoleklass till årskurs 8 samt grundskola, har ett stort inflytande. Tillsammans har de byggt upp olika lärmiljöer med fokus på digitala redskap och estetiska former där eleverna bland annat kan podda och göra film.

Varför är det viktigt att barn involveras i verksamheten?

– För mig är det självklart, det är utgångspunkten. Om det här är barnens bibliotek så är det klart att de måste vara med och utforma. Jag och en kollega brukar prata om att skolan inte behöver vara rolig men den måste vara meningsfull, och jag tror att det blir meningsfullt om man får vara med och påverka. Och dessutom måste vi också lära eleverna att de kan påverka. Det är målet med att vi är här.

Vad är den största fördelen kontra utmaningen med att arbeta med barn?

– Barn är ju fantastiska. De är helt öppna, de lär mig nya saker varje dag. Jag älskar ju dem även om de också kan vara arbetsamma och jobba med. Utmaningen är att kunna möta dem på ett bra sätt och kunna ge dem vad de har rätt till. Och kunna ta tillvara deras fantastiska förförståelse av olika saker.

Vad är den mest oväntade idé som något barn har presenterat för dig?

– Jag tänker att det är charmen med mitt jobb. Dagarna är alltid oförutsägbara, du vet aldrig vad som kommer att hända

Rosengårdsskolans mediatek i Malmö

För Elisabet Niskakari på Rosengårdsskolans mediatek är det självklart att eleverna ska vara med och bestämma över sitt bibliotek.

när du jobbar med så många människor. Jag lär mig verkligen nya saker hela tiden. Tillsammans gör barnen en massa saker möjligt!

Vad inspirerar dig i ditt arbete?

– Dels är det eleverna – de är skattkistor! Men jag jobbar även med alla lärare och fritids, och jag nätverkar med andra bibliotekarier och vi försöker hålla oss uppdaterade med ny forskning. Jag försöker hela tiden att det ska vara på riktigt. Vi jobbar till exempel med Barnens bokpris på Sveriges Radio, men också med Bokmässan och författare, med kulturaktörer och med teatrar. Och det blir jag också inspirerad av.

Vad är ditt bästa tips till den som vill arbeta mer med att involvera barn?

– Man måste ta med barn i alla processer där de själva är med. Bygg mediateket tillsammans, låt dem föreslå hur de kan påverka och lär dem att påverka, ställa frågor och ifrågasätta. Var inte rädd för att ta med dem – de är sådana tillgångar! ●

Vi måste lära eleverna att de kan påverka. Det är målet med att vi är här.

Lästips i Legimus: Demokrati och makt

Symbolerna anger i vilket format böckerna finns i Legimus. **T** TALBOK **P** PUNKTSKRIFTSBOK

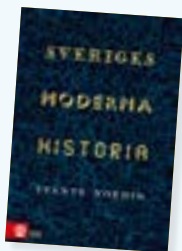
För vuxna

Vägen till allmän och lika rösträtt var lång och präglad av kamp. Längre begränsades rätten att rösta av allt från kön, religion och hudfärg till inkomst och utbildning. Med det begränsas också makten över sitt eget liv. Kampen för demokratin och allas lika rätt pågår än och får inte glömmas. Vi tipsar om fem böcker med olika infallsvinklar på demokrati.

TEXT HILLEVI ANDREASSON

Sveriges moderna historia: Fem politiska projekt: 1809 – 2019 av Svante Nordin

Med utgångspunkt i fem politiska projekt som varit centrala för Sveriges förvandling till en modern demokrati skriver idéhistorikern Svante Nordin om Sveriges moderna politiska historia från 1809 till 2019. För den som vill förstå hur och varför Sverige ser ut som det gör idag. **T**

Tisdagar med tolfterna av Lisbeth Håkansson Petré

Tolfterna var ett slags studiegrupper som bildades i Stockholm på 1890-talet för att förena kvinnor från olika samhällsklasser och sprida bildning. Vi får genom att möta kvinnorna en och en fram till rösträttens

genomförande en levande bild av samkvämen och kvinnornas vardagsliv. Det blir en berättelse om klassklyftor, bildningslängtan, kvinnokamp och framtidstro. **T P**

Tillbaka till henne av Sara Lövestam

Denna brett upplagda roman utspelas på två tidsplan. I nutid hittar Hanna av en slump flera gamla föremål. Genom detektivarbete leder trådarna henne bakåt i tiden till lärarinnan Signe som i början av 1900-talet är aktiv i kampen för kvinnlig rösträtt. Boken ger en inblick i en avgörande tid och påminner om det arbete vi har att tacka för vår tids frihet. **T P**

Nybyggarna av Vilhelm Moberg

Karl Oskar och Kristina lämnade ett Sverige där kungen och kyrkan satte reglerna. När de bygger upp sitt liv

Visste du att...?
Fler tips på böcker som på olika sätt berör demokratiska rättigheter och allas lika värde finns i Legimus, under Lästips och Demokratin 100 år!

i det nya landet får Karl Oskar för första gången rösta och är inte längre bara herre över sin egen markplätt utan också över sitt eget styre. För Kristina, eller snarare hennes döttrar, skulle det dock dröja ytterligare någon generation. **T P**

Rösträttens århundrade: kampen, utvecklingen och framtiden för demokratin i Sverige

Det här är en antologi om rösträtten, framväxten av demokratin och dess utmaningar. 30 författare skildrar utifrån sina specialområden kampen, utvecklingen och framtiden för demokratin i Sverige från tidigt 1900-tal till nutid. **T**

För barn och unga

Vem bestämmer egentligen? Hur kan makt se ut och finns det orättvisor i samhället? Att läsa om rättigheter, makt och demokrati tillsammans med barn ger intressanta och viktiga diskussioner.

TEXT INGRID KÄLLSTRÖM

Talmannens hämnd: en politisk thriller av Martin Widmark

För att stärka barnens rättigheter i samhället tillsätter regeringen en Barnens talman – Dagmar Carlsson. Det hela glöms snart bort av de vuxna. Dagmar får servera kaffe till ministrarna

istället och arbeta i en källarskrubb. Men barnen glömmar inte. De mejlar frågor till Dagmar som svarar dem. Samtidigt kan inte Dagmar hålla sig från att berätta hemligheter om ministrarna och hur hon har det på jobbet. Roligt och viktigt om barns rätt till sin egen talan. **Rekommenderad läsålder: 9-12 år.**

Momo eller Kampen om tiden: en sagoroman av Michael Ende

Momo har en speciell talang, konsten att lyssna. Barn och vuxna kommer till henne och delar med sig av sina tankar och bekymmer. Men så börjar tidstjuvarna dyka upp, små gråa

herrar som säger att man måste spara tid och som skapar jäkt och stress. Berättelsen handlar om att tid kan vara makt och att det gäller att ta vara på den. Slösa inte bort den utan lyssna och var uppmärksam mot dem som vill vara dina vänner. **Rekommenderad läsålder: 9-12 år.**

Du har rätt! av Matilda Westerman

Barnkonventionen är sedan 2020 lag i Sverige. Här presenteras på ett lättfattligt och smart sätt vad den innebär och vilka rättigheter alla under 18 år har. Med berättelser och exempel får vi råd kring hur vi kan vara justare och behandla varandra rättvist. Det gäller olika miljöer och situationer där man kan behöva pepp och uppmuntran för att orka kämpa. **Rekommenderad läsålder: 9-12 år.**

Dom som bestämmer av Lisen Adbåge

På gården finns två gäng: de som bestämmer och de som inte får vara med. Till slut får några nog. Att säga ordet nej kan vara ett sätt att bestämma. En berättelse om vilken makt små korta ord kan ha. **Rekommenderad läsålder: 3-6 år.**

Berättelsen om Sverige: texter om vår demokrati av Patrik Lundberg

Med en blandning av reportage, intervjuer och fakta belyser författaren olika perspektiv på demokrati. Våra möjligheter att påverka vårt samhälle ökar, samtidigt som många känner sig maktlösa och att det inte är någon idé att göra något. Med den här boken vill författaren inspirera, aktivera och visa att det finns hopp. **Rekommenderad läsålder: 15+ år.**

5 frågor till...

... **Moa Candil**, författare till boken **Det är vi som bestämmer – så funkar demokrati**, som släpps i maj.

TEXT SOFIA ALSTERHAG

FOTO: ZANNA CHANEL NORDQVIST

Varför behövs en lättläst bok om demokrati?

– Det är lätt att tänka att demokrati är något självklart som alltid kommer att finnas. Så är det inte. Demokratin kan alltid bli bättre men tyvärr också sämre. Därför är det viktigt att prata om varför vi har demokrati och hur den fungerar. Och det är viktigt att prata om det på ett sätt som alla kan förstå. Demokratin är ju till för alla!

Vad har varit största utmaningen med att skriva lättläst om ett sådant komplext ämne?

– Att inte ducka för de svåra frågorna. Det är jätteviktigt för mig. Vi måste kunna prata om till exempel hot mot demokratin på ett begripligt sätt.

Du ger ut boken i två olika nivåer, lättläst 1 och 3. Vem riktar sig din bok till?

– Vi tror att böckerna passar olika läsare. Nivå 1 har väldigt korta texter och ska vara så enkel som möjligt. Nivå 3-boken har längre och lite mer djuplodande texter, men fortfarande på lätt svenska. Jag tänker mig flera läsargrupper. Människor som är nya i Sverige. Personer med funktionsvariationer som gör att de behöver lättlästa

texter. Ungdomar. Grupperna som behöver lättläst är samma grupper som deltar minst i demokratin i dag. De grupperna röstar till exempel mer sällan än andra. Därför är det extra viktigt att skriva om demokrati och politik för dem.

Vad hoppas du att man som läsare tar med sig från boken?

– Att demokratin är till för dig! Vi har inte demokrati för att det låter bra eller för att skapa jobb till politiker. Vi har demokrati för att alla ska få säga vad de tycker och vara med och bestämma. Förhoppningsvis får läsaren med sig några verktyg för att göra sin röst hörd.

Vad skulle du säga är den största utmaningen för demokratin i dag?

– Just nu finns det politiska krafter i flera länder som vill minska demokratin. Därför måste alla som tror på de demokratiska värdena vara beredda att försvara dem. Lika viktigt är att göra demokratin tillgänglig för fler. Till exempel tycker jag att alla politiker ska öva på att prata så att folk förstår! ●

Moa Candil

Bor: Just nu i Stockholm men flyttar snart till Gotland!

Familj: Tre småbarn, en bonusdotter och barnens pappa.

Fritidsintressen: Bada badkar, läsa och gosa med barnen.

Läser just nu: Edith och Julian av Naoise Dolan. Mycket bra!

Boktips: Allt av min namne Moa Martinsson, för den som behöver påminna sig om var vi kommer ifrån.

”Vi måste vässa de trubbiga verktygen”

Vad vill du läsa? Visst kan det vara en ytterst privat, på gränsen till intim fråga? Den handlar ju om att berätta något om sig själv. Svaret kan förstås ges med olika grad av detaljer, alltifrån generella preferenser vad gäller genre och litterär epok till betydligt mer specifika önskemål och behov.

Men vad krävs det för att en läsare ska känna sig sedd, respekterad och trygg med att uttrycka sin kultur och sitt språk? För oss som arbetar med att förmedla litteratur är det självklart att kunskap om läsaren och litteraturen är viktig.

I slutet av 2020 kom beskedet att Kungliga Biblioteket, KB, får i uppdrag att genomföra en satsning på de nationella minoriteternas bibliotek som resursbibliotek. Uppdraget innefattar Judiska biblioteket (jiddisch), Finlandsinstitutets bibliotek (finska), Nordkalottbiblioteket (meänkieli) samt Samernas bibliotek (samiska) genom Sametinget. Dessa bibliotek ska vara stöd för landets kommuner och främja medieförsörjning på de nationella minoritetsspråken och finnas som ett stöd i det läsfrämjande arbetet.

Idag finns inget motsvarande bibliotek för romani chib, men KB ska särskilt se över och lämna förslag på hur biblioteksverksamhet för romani chib kan främjas.

Än har jag bara hunnit glänta på dörren till resursbiblioteken. Tankeväckande och

inspirerande! Självfallet är kunskap om de stärkta rättigheter och skyldigheter som fastställs i Lagen om nationella minoriteter och nationella minoriteters språk nödvändig. Men det är också viktigt att vässa de emellanåt lite trubbiga verktyg som står till buds för att bygga på kännedomen om läsaren och litteraturen.

Exempelvis kan utlåningsstatistik av ett förhållandevis litet, ibland riktigt skvalt utbud med större kunskap, ses i nytt ljus. Lokal, snäv litteratur är i ett sammanhang kanske att betrakta som just det, medan det i ett annat är högst relevant att erbjuda texter som anknyter till släkter och ursprung, historiska verk som hjälper till att hitta spår bakåt till den historia och identitet som är läsarens rättighet.

Med djupare och bredare kunskap följer inte med nödvändighet färre frågor, men däremot bättre förmåga och möjlighet att tolka och resonera om svaret.

Vad vill du läsa? ●

Ellen Follin

Ellen Follin, mångspråksbibliotekarie
ellen.follin@mtm.se

Läs mer om satsningen på resursbibliotek på regeringens hemsida: www.regeringen.se

Sverige har fem nationella minoritetsspråk: jiddisch, romani chib, finska, samiska och meänkieli.

Böcker på andra språk än svenska i Legimus

Under Lästips, Nya böcker på andra språk finns de senast tillagda böckerna på olika språk i Legimus.

Författaren Eli Åhman Owetz inspirerades av sin mamma när hon skrev *Sköna Maj*.

FOTO: HÅKAN OWETZ

Nyhet på LL-förlaget

Feelgood för äldre med demens

Eli Åhman Owetz är en van feelgoodförfattare, så när hon fick frågan om att skriva för målgruppen äldre läsare med demens tvekade hon inte en sekund. Hon visste direkt vem hon skulle inspireras av till huvudkaraktären – sin egen mamma.

TEXT SOFIA ALSTERHAG

Både anhöriga och högläsare på äldreboenden vittnar om att lättlästa böcker fyller en viktig funktion för äldre med demens.

I början av året släpptes boken **Sköna Maj** på LL-förlaget. Huvudpersonen Maj är en stark kvinna på 85 plus.
– Min mamma, som gick bort häromåret, bodde på ett demensboende de tio sista åren av sitt liv. Ända in i det sista låg en roman på bordet. Mammans kontaktperson läste högt för henne och jag tänkte på min mamma när jag skrev boken. Vad skulle hon tyckt var roligt att läsa eller bli högläst för? Vad hade hon tyckte varit mysigt och vad hade hon skrattat åt i en roman?, säger Eli Åhman Owetz.

Boken innehåller just allt som en vanlig

feelgoodroman bör innehålla: värme, humor, mys, romantik och en rejäl portion nostalgi. Vi följer Maj under en dag då hon sugen på en bakelse tar sig till ett konditori. Där träffar hon på sin ungdomskärlek Lennart, som hon inte har sett på 70 år. Boken bjuder på ett pärlband av överraskningar, förvecklingar och minnen.

Eli Åhman Owetz har skrivit många uppskattade böcker i genren feelgood. Hon fick andrapris i Årets bok 2020 för sin roman **Brevvännerna** och vann också tidningen Seniorens novelltävling om kärlek på äldre dar.

Men hur bör man tänka om man skriver en bok särskilt riktad till personer med demens?

– Det som är annorlunda mot en vanlig roman är att varje kapitel börjar med en återkoppling, några meningar som berättar om kapitlet innan. Så att den som är med på högläsningstunden och inte riktigt kommer ihåg vad förra kapitlet handlar om snabbt kommer in i boken. Och varje kapitel slutar också lyckligt. För det är viktigt för de här personerna som lyssnar under en högläsningstund att den slutar med att man har ett leende på läpparna, och en bra känsla i kroppen. Och så har ju hela boken ett lyckligt slut. För är det feelgood så är det feelgood!, säger Eli Åhman Owetz.

Att lättlästa böcker fyller en viktig funktion för äldre med demens vittnar både anhöriga och högläsare på äldreboenden om. Trots det skrivs det oftare böcker om istället för denna grupp. Och feelgood-romaner finns det ännu färre av. Så för Eli Åhman Owetz kändes det som ett viktigt uppdrag:

– Jag har skrivit sju feelgood romaner tidigare men det här är min första på lättläst svenska. När jag fick frågan om att skriva en lättlästroman för målgruppen äldre med en demensdiagnos så svarade jag ja direkt. Jag har också hämtat inspiration från mamma när jag har skapat Maj, som är en strong kvinna av den gamla stammen 85 plus. ●

Målgrupp – äldre med demens

Äldre med demens är en av LL-förlagets prioriterade målgrupper. Förra året släppte förlaget även Mats Ahlséns uppskattade bok *När jag var ung*. Den riktar sig specifikt mot denna grupp genom att både i text och foto inspirera till samtal och locka fram minnen.

Fler lättlästa boknyheter

Våren har kommit med massor av ny och intressant lättläst läsning. Redaktionen tipsar om fem spännande nyheter.

Odlas grönsaker inne

av Bella Linde och Lena Granefelt

För den som varken har trädgård eller förkunskaper och som dessutom har en bristande läsförmåga kan vägen till egenodlade grönsaker kännas lång. Men med bildstöd och enkla instruktioner som man följer steg för steg är tanken att alla med den här bokens hjälp ska kunna odla hemma. Lättläst nivå 1. LL-förlaget

En halv gul sol

av Chimamanda Ngozi Adichie

Lättläst bearbetning. Boken väver samman flera människoöden under 1960-talets inbördeskrig i Nigeria. Boken skildrar såväl krigets faser, hur det både bryter ner och förenar människor, och hur kärleken ger styrka under de allra svåraste omständigheter. Vilja förlag

Queenie

av Candice Carty-Williams

Lättläst bearbetning. Queenie har just blivit dumpad av sin pojkvän.

Inget blir lättare av fördomarna hon som ung, svart kvinna möter varje dag. Men med humor, lojala bästisar och en jamaicansk mormor som alltid vet bäst går det att övervinna mycket. En rolig roman om att leta efter kärlek och sig själv i dagens samhälle. Bokförlaget Hedvig

Tove Jansson – Ett liv av Tomas Dömstedt

Läsaren får följa Tove Jansson från uppväxten och tidiga debuten, till berömmelsen som kom med muminrollen. Boken ingår i förlagets serie "Ett liv" som består av lättlästa biografier med utrymme för längre och djupare resonemang och kan användas i undervisningen. Vilja förlag

Den underjordiska järnvägen av Colson Whitehead

Lättläst bearbetning. Slaven Cora rymmer från en bomullsplantage i amerikanska södern. Hon flyr från stat till stat via en underjordisk järnväg: i verkligheten ett nätverk som skyddade och hjälpte slavar men i boken har den tagit fysisk form. Coras resa mot friheten berättar slaveriets och Amerikas historia. Bokförlaget Hedvig

Målet med renoveringen av Löddeköpinge bibliotek var att satsa på tillgänglighet för alla. Genom att utgå från personer med funktionsnedsättningars behov behövdes inga särlösningar.

2018 var Kävlinge en av de skånska kommuner som fick störst bidrag från Kulturrådets satsning Stärkta bibliotek: 800 000 kronor. Med de pengarna skulle Löddeköpinge bibliotek bli mer tillgängligt för personer med funktionsnedsättning. Hur gjorde de och hur blev det?

TEXT ANETTE SÄFSTRÖM **FOTO** TOMMY HAGSTRÖM/BEGRIPSAM, LÖDDEKÖPINGE BIBLIOTEK

I Löddeköpinge står tillgängligheten i fokus

De beskriver sig som det lilla biblioteket med höga ambitioner. Löddeköpinge bibliotek ligger i ett köpcentrum i den skånska orten Löddeköpinge utanför Lund. Låga bokhyllor och varma färger skapar ett lugn i hela biblioteksrummet och direkt vid ingången står en välkomnande informationsdisk. Intill hittar man avdelningen med tillgängliga medier, såsom talböcker och lättläst för vuxna.

– Det var en sak som blev uppenbart vid inventeringen, att de tillgängliga medierna borde stå nära informationsdisken, säger Sanna Fries, ansvarig för biblioteken i Kävlinge kommun och projektledare för renoveringen.

Renoveringen av biblioteket startades 2018 och var välbehövlig. Inredningen var från 90-talet och tillgängligheten närmast obefintlig. Sanna Fries insåg att kommunen inte levde upp till bibliotekslagen och vad den säger om den prioriterade gruppen personer med funktionsnedsättning. Målet med bidraget från Stärkta bibliotek 2018 var därför att göra bibliotekets lokaler mer tillgängliga för personer med

Sanna Fries, bibliotekschef i Kävlinge kommun, gläds åt den nya kunskap om tillgänglighet som projektet fört med sig in i verksamheten.

funktionsnedsättning. Man valde att arbeta utifrån idén om universell design för att öka tillgängligheten för alla. I utformningen av biblioteksrummet utgick man från behoven hos personer med större funktionsnedsättningar och på så vis behövde man inte göra särlösningar för olika behov.

Målet med projektet, att tillgängliggöra biblioteksutrymmet för personer med både kognitiva och fysiska funktionsnedsättningar, var en stor utmaning som

Vi har lärt oss enormt mycket om universell utformning.

Ett biblioteksrum som är för alla ska vara enkelt att navigera i och rummet ska bjuda in till samtal.

Före

Efter

krävde experthjälp. Som ett första steg inventerade man lokalen tillsammans med representanter från målgruppen.

– Vi kontaktade kommunens Funktionsrådet, ett råd med lokala representanter för olika nationella funktionsrättsorganisationer, och fick hjälp med att inventera lokalerna, berättar Sanna Fries.

Några av de som var med och tyckte till är Bertil och Kerstin Strand. Som de storläsare de är kommer de till biblioteket så ofta de kan och de är nöjda med resultatet av renoveringen.

– Jag tycker de har lyckats bra. Särskilt bra är det att man ser informationsdisken direkt när man kommer in genom dörarna, säger Bertil Strand.

Det är viktigt att se ett sådant här projekt som en process och inte ett mål i sig.

Man tog också hjälp av Begripsam, som arbetar med tillgänglighet för personer med kognitiva svårigheter. Personalen hade själva uppmärksammat flera saker de ville åtgärda, till exempel ville man ha en höj- och sänkbar tvådelad informationsdisk. Men många saker vid inventeringen av bibliotekslokalerna blev ögonöppnare. Som att skyltarna i biblioteket hade samma färger som nödutgångsskyltarna. Att det kan vara ett problem att ha samma färg på hyllor, väggar och golv hade heller ingen tänk på men det gör det svårt för personer med synnedsättning då rummet saknar kontraster. Biblioteket upplevdes också plottrigt, med många olika skyltar och bilder. Lätt hänt när det är många saker man vill uppmärksamma.

– Just det var vi helt hemmablinda

inför, det hade vi inte alls tänkt på, säger vuxenbibliotekarie Elisabet Nordlander på Löddeköpinge bibliotek.

De hade planerat att bjuda in målgrupperna till biblioteket för att få återkoppling på arbetet men coronapandemin satte stopp och Sanna Fries hoppas att det istället kan genomföras senare. Samarbetet med Funktionsrådet beskriver hon som ovärderligt.

– Vi har ett jättebra nätverk nu för att få input. Man kan inte och ska inte hitta på allting själv.

Sanna Fries menar att bara för att arbetet med lokalerna nu är färdigt betyder inte det att deras arbete är slutfört.

– Det är viktigt att se ett sådant här projekt som en process och inte ett mål i sig. Vi har lärt oss enormt mycket om universell utformning, begrepp inom området funktionsvariation och funktionsnedsättning. Vi har lärt oss om vad som är tillgängligt för så många som möjligt. Vi har en större blick för det i arbetsgruppen nu.

För att sprida kunskap om projektet har de gjort en videopresentation på Youtube (sök på "Stärkt bibliotek Löddeköpinge"). Och ryktet verkar ha spridit sig.

– Vi har blivit kontaktade av bibliotek i andra kommuner och till och med i andra regioner som velat veta mer om vårt projekt.

Dessutom har de redan sjösatt två nya projekt med tillgänglighet i fokus! Läs mer om dem på nästa sida. ●

Tillgängligt bibliotek, personalen tipsar!

1. Se över alla visuella intryck i rummet. Ha all information på ett ställe, istället för lappar lite överallt.
2. Skylta sparsmakat. För personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningsr, npf, till exempel kan det bli förvirrande med många bokryggar och frontade böcker.
3. Samla medier i olika zoner.
4. Placera disken vid ingången och

nära tillgängliga medier och barnavdelningen.

5. Låga hyllor gör det lättare för både besökare och personal.
6. Tydlig vägledning i lokalen med tydliga skyltar.
7. Ta kontakt med experter och de olika målgrupperna.
8. Var beredd på utmaningar, som gallring av böcker!

Från vänster till höger uppifrån: Åsa Liliefeldt, Katja Lehmann, Elisabet Nordlander, Malin Larsson och Felix Sjögren.

Två nya projekt med fokus på tillgänglighet redan igång

Sanna Fries och hennes kollegor har redan sjösatt två nya tillgänglighetsprojekt. Aven de finansieras av Stärkta bibliotek.

Tillgängliga medier och tjänster för alla

Projektet fokuserar på läshjälpmiddel och de utmaningar som olika funktionshinder ger vid läsning och besök på biblioteket. Man jobbar nära målgrupperna med fokusgrupper inom LSS, daglig verksamhet och äldreomsorgen och med specialpedagoger på skolor och förskolor.

Talböcker och det digitala talboksbiblioteket Legimus har personalen redan stor kunskap om så fokus ligger istället på andra tillgängliga medier. Några exempel är komplettering av fysiska

medier som är tillgängliggjorda på olika sätt, prenumerations på **Sydsvenskan** som taltidning och läsplattor för läsning av storstil i digitalt format.

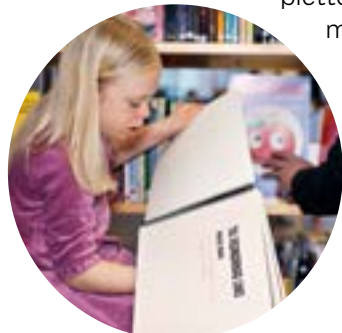

FOTO: SARAMAC KEY

De har också planer på en tjänst där användaren scannar in eget material och får det uppläst. Äppelhyllan, den avdelning i biblioteket med tillgänglighetsanpassat material för barn, ska gås igenom och uppdateras och språkpåsar ska köpas in till samarbete med förskolorna.

Tillgänglig webb och skyltning

Ett precis påbörjat projekt där man jobbar med en ny webbplats som ska hålla den senaste standarden för tillgänglighet. Den kommer också att ha inbyggd talsyntes.

– Vi vill att övergången från sökning i katalogen till att hitta materialet på hyllan ska vara så enkel som det bara går. Kanske kan vi använda oss av en symbol- uppsättning eller av färger som hjälper användaren från en sökning i katalogen till rätt hylla och slutligen precis den bok man ville ha? Då blir det viktigt att hyllskyltningen, det vill säga de skyltar som visar avdelningar och vad som står på vilken hylla, är tydliga och följer samma logik som den digitala presentationen i katalogvisningen, förklarar Sanna Fries. ●

Det här är Stärkta bibliotek

En gång per år kan kommuner ansöka om bidrag från projektet Stärkta bibliotek. Det är Kulturrådet på uppdrag av regeringen som står bakom satsningen och pengarna ska gå till projekt som stärker folkbiblioteken.

Frågor och svar!

Svarstjänsten på MTM delar med sig av frågor och svar som kommer till dem.

Fråga MTM

Har du någon fråga du vill få hjälp med? Svarstjänsten på MTM svarar på frågor som gäller talböcker, punktskriftsböcker och böcker på lättläst.

Telefon:
040-653 2710
E-post:
info@mtm.se

Jag ska skapa ett nytt konto men låntagaren tror att hen har fått ett Legimuskonto för länge sedan, kanske på sitt förra skolbibliotek.

– Det går enbart att få fram uppgifter för konton som finns på det egna biblioteket men det går att ta reda på om det redan finns ett konto. Det går också att flytta det till det egna biblioteket om låntagaren vill det.

Så här gör du:

1. Gå till "Skapa ny låntagare"
2. Börja med att skriva in personnumret. Om ett konto redan finns på ett annat bibliotek ska det nu komma upp ett varningsmeddelande: "Personnumret xx finns redan registrerat, kopplat till mejladressen xx. Flytta användaren (länk)".

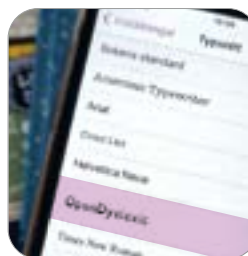
Om låntagaren godkänner att flytta sitt konto till ditt bibliotek är det bara att klicka på länken för att flytta det. Kommer fönstret inte upp så finns det inte något konto registrerat på personnumret, och då fungerar det att bara fortsätta med registreringen för ett helt nytt konto. Registrerare som arbetar på två bibliotek kan ha två registrerarkonton men det kan aldrig finnas två låntagarkonton med samma personnummer i systemet. Man riskerar alltså inte att skapa en dubblätt.

Jag får varningsmeddelande att en e-postadress redan är registrerad men det kommer inte upp någon länk till det kontot.

– Då används e-postadressen redan för ett konto som tillhör någon annan. Den nya användaren behöver välja en annan e-postadress. Kontrollera också att personnumret du skrivit in är korrekt och kontakta svarstjänsten om det fortfarande inte fungerar att skapa kontot.

Vad kan man ge för tips på hur appen blir lättare att använda och hantera?

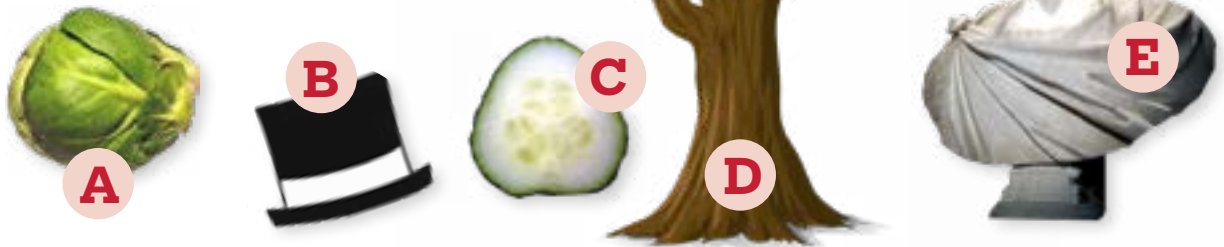
– För att få större knappar för play och stopp kan man prova inställningen Klickbara zoner. I den senaste uppdateringen av appen har nya typsnitt lagts till, till exempel Open Dyslexic. För att få större text i talböcker kan man ändra textstorlek i appen. Det går också att ändra textstorlek i inställningarna för själva enheten för att få större text i appens menyer och knappar. ●

I appen Legimus finns numer typsnittet Open Dyslexic, framtaget för att öka läsbarheten för dyslektiker.

Platser i litteraturen

Vi söker fem platser, några av dem fiktiva. Kan du lista ut platsen och para ihop rätt text och bild? Svaren hittar du under texterna.

- 1** En plats som på originalspråket är en yta men i svensk översättning en distans. Där bor en samling gosedjur med tydliga karaktärsdrag. Den första boken om djuren skrevs 1926 och översattes till svenska 1930. Om du vill besöka förebilden till platsen får du åka till England.
- 2** Mellan Ensliga bergen och havet ligger en plats där det bor många karaktärer som har olika relationer till varandra. Kärnan består av en familj. De bor i ett cylinderformat flervåningshus, inspirerat av en kakeugn. Vilken är platsen?
- 3** Detektivromanernas drottning har gett liv åt en karaktär som gestaltats av flera skådespelare på film, bland annat Kenneth Branagh och John Malkovich. Detektiven är huvudsakligen verksam i Storbritannien, men i vilket land har han sitt ursprung?
- 4** Dottern Klara Gulla är livets ljus för pappa Jan. När hon ger sig iväg till storskan och dras till det lättsinniga livet blir han tokig. Hans vanmäktiga faderskärlek spränger alla gränser och han vandrar in i vansinnets rike.
- 5** Intriger och maktkamp leder till ett regelrätt krig mellan huset Stark och huset Lannister. Kontinenten där fantasyseriens huvudstad King's Landing ligger i är klingande lik en svensk stad i Västmanland. Vilken?

Quiz av Ellen Follin och Ingrid Källström

Svar: 1+D Sjumilaskogen. 2+B, Munnindalen. 3+A, Belgien. (Hercule Poirot/Agatha Christie). 4+E, Portugalien (Kajsarn av Portugalien av Selma Lagerlöf). 5+C, Västerås (Westeros i Game of Thrones av George R R Martin).

Seriestrippen

SERIESTRIPPEN: JENNY HOLMLUND

Taktila bilderböcker för barn

Med taktila bilderböcker får barn med synnedsättning eller andra funktionsnedsättningar uppleva, lära sig förstå och avläsa bilder på sina villkor. Bibliotek kan låna böckerna via det digitala biblioteket legimus.se eller köpa dem på mtm.se.

Läs mer
om **taktila
bilderböcker**
på mtm.se

I den nya taktila bilderboken **Start och full fart**, bilden ovan, får läsaren hjälpa tvillingarna att hitta hem och på varje sida finns ett spår att följa med fingret. Berättelsen tar oss med ned i havet, ända upp i rymden, till Arktis och sedan hem igen.